

Tekst 1938 bij pacifisme

- "Na 1919 was de wereld veranderd. De USA was van de grootste vooroorlogse schuldenaar tot de grootste na-oorlogse schuldeiser geworden. Britten en Fransen hadden de kosten van de Eerste Wereldoorlog voor een groot deel bij de US-banken gefinancierd. Zij moesten nu die oorlogsschulden in Amerika aflossen. Het Duitse rijk had de herstelbetalingen in gelijke termijnen aan de Siegermachten te betalen, die zelfs het dubbele van de gezamenlijke Duitse oorlogskosten van 1914 tot 1918 overtroffen (164 miljard RM Duitse oorlogskosten 1914-'18 (inflatiegecorrigeerd) tegen 331 miljard RM herstelbetalingen na de eisen van 1921). Uit deze betalingen hoopten Frankrijk en Engeland hun oorlogsschulden in de USA te kunnen aflossen. Ook de Sovjetunie moest nog oorlogsschulden aan de vroegere geallieerden betalen, doch ze bleef in gebreke omdat ze financieel door de oorlog en door de revolutie te sterk aangeslagen was. Met deze hypotheek ging de wereldeconomie in de vroege 20-er jaren van start.(...)” (Bron; http://www.aanloop-wo2.nl/Economie_interbellum.html)

Maieutiek 2016-8

Europa raakt uit de mode

- Het is nieuw voor de 2de helft 19de eeuw om kritiek te hebben, neer te kijken op zwakkere of kleinere volken en hun gedrag .
- Het kosmopolitisme van de 18de/ begin 19de eeuw (Goethe, Herder, Ferguson) wordt vervangen door nationalisme.
- De romantiek verheerlijkte het anders zijn van de andere volkeren, maar de politieke macht van Engeland maakt haar zelfingenomen en gesloten naar anderen.(208) daardoor kiest men voor het pacifisme en laat men de anderen achter of buiten zich.

Maieutiek 2016-8

Ten aanzien van het pacifisme (1937)

- Ortega was grote fan van Chamberlain tot *appeasement* politiek.
- Het Engelse pacifisme heeft gefaald, Ortega wil er de les uit leren.
- Pacifisme onderschat de tegenstanders.

Maieutiek 2016-8

Oorlog is cultuur

- Oorlog is behalve gruwelijk, ook een stap voorwaarts in de culturele omgang van mensen.
- Oorlog is een zuiver menselijke institutie.
- Oorlog was een antwoord op een probleem. Dus als je oorlog als middel verwerpt, moet dat waarvoor die werd ingezet, anders opgelassen. (211)

Maieutiek 2016-8

Oorlog uitbannen ≠ Vrede

- De bron van oorlog is het conflict, pacifisme laat het conflict bestaan en bant de oorlog uit dat geeft een verkeerd beeld van wat vrede is.
- Vrede is een situatie waarin het recht de betrekkingen tussen volkeren regelt en de conflicten hanteert.

Maieutiek 2016-8

Recht en vrede

- Rechtsspraak is hoger stadium dan oorlog.
- Recht gaat te vaak over de status quo. Is ook van nature statisch en botst dus op den duur met grote veranderingen van de van nature flexibele mens.
- Internationaal is er nog geen recht dat de oorlog kan vervangen als oplossing van grote mondiale conflicten.
- Volkerenbond heeft (nog) geen inhoud en valt terug op diplomatie en noemt dat recht.

Maieutiek 2016-8

Stap verder?

- Internationaal recht vergt nieuw juridisch denken en een handhaving door nieuwe technieken.
- Maar de term is al verkeerd inter-nationaal suggereert dat er een volkenbondachtige ontmoeting is in een vacuüm, maar het recht moet bevestigen wat er al is; een gemeenschap van mensen met gedeelde handel, leefstijl enz. die dat willen consolideren in een rechtssysteem.
- Het beeld van Europa als een verzameling biljartballen lijkt Ortega zorgwekkend, want die kunnen niet veel meer dan botsen!

Maieutiek 2016-8

Wat moet er worden meegewogen?

Alleen als we naar Europa kijken als een samenleving die bestaat uit klonteringingen die hier en daar sterker zijn en elders zwakker kunnen we pacifisme realiseren. Er moeten gezamenlijke vormen van gedrag ontstaan (220);

- Tradities (manieren van leven),
- Publieke opinie (intellectueel),
- Morele gebruiken (zaken die ons gedrag sturen),
- Zaken die gedrag afdwingen (wetten)

Maieutiek 2016-8

Europa in staat van oorlog

- *“De sociale sfeer waar de Europese volkeren in vertoefden en die als een weldadige balsem hun verhoudingen verzachtte, is vernietigd. Daarom drijft men nu uit elkaar en resteert alleen nog de ruwe, frontale botsing. Dertig jaar geleden waren de grenzen voor de reiziger niet veel meer dan fictieve lengte- en breedtegraden. Sindsdien hebben we gezien hoe ze steeds harder en ondoorzichtiger zijn geworden, minder poreus, zodat ze elk land hermetisch afsluiten. De zuivere waarheid is dat Europa zich al jaren in een staat van oorlog bevindt, in een substantieel radicalere zin dan ooit in het verleden.” (223)*

Maieutiek 2016-8

We stevenen af op noodzakelijke crisis

- De internationale betrekkingen van nu zijn anders dan tot nu toe, het gevaar bestaat dat dit internationalisme vergeet dat er natiestaten zijn.
- Europa is geen inter-natie maar een ultra-natie.
- Dat wil zeggen dat het idee Europa dat aan de basis ligt van onze natiestaten groeit als koraal en daardoor een grotere eenheid teweeg brengt.
- De Europese naties lopen juist wegens succes tegen hun grenzen aan en zullen proberen om tegen elkaar zichzelf te versterken, maar uiteindelijk zullen ze over die grenzen heen elkaar bereiken voor een organisatiegraad die weer ruimte geeft om verder te groeien.

Maieutiek 2016-8

Technologie verandert Europa

- Sinds een paar jaar kan elk volk met een stroom van informatie van minuut tot minuut volgen wat er in de rest van de wereld gebeurt. Dat wekt de suggestie dat men zich daadwerkelijk midden tussen die andere volkeren bevindt, of in hun directe nabijheid. Volken zitten plotseling op elkaars lip. En dat gebeurt dus precies op het moment dat ze in moreel opzicht juist van elkaar zijn vervreemd.
- In het verleden leek de toenadering zo gemakkelijk. Daardoor vergeten we dat toenadering altijd met omzichtige rituelen gelardeerd was. We walsen over elkaar heen.

Maieutiek 2016-8

Wel op elkaars lip, niet geïnformeerd

- Ortega wil geen inbreuk maken op vrijheid van meningsuiting, maar wil mensen wel oproepen om de verplichting die daarbij hoort te aanvaarden; informeer jezelf, doe kennis en ervaring op.
- Er is ook verschil in kennis en ervaring. We kunnen de ervaring van anderen niet delen.
- Maar ook de hoeveelheid informatie, maakt dat we te weinig weten en wel meepraten. Dat men verrast is door politieke gebeurtenissen elders, zou tot nadenken moeten stemmen over hoe goed we op de hoogte zijn, maar dat gebeurt niet.

Maieutiek 2016-8

Verwachting ten aanzien van de toekomst

- Spoedig zullen we twee nieuwe sociaal maatschappelijke manifestaties van Europa zien:
- Een nieuw soort liberalisme en 'totalitarisme'.
- Het 'totalitarisme' zal het 'liberalisme' zuiveren. Daarom zullen we spoedig getuige zijn van de opkomst van een nieuw liberalisme dat de autoritaire regimes zal matigen.
- Dit voorlopige en artificiële evenwicht kan de gemoederen kortstondig tot bedaren brengen. Het is onmisbaar dat men die fase doormaakt, voordat in de donkere wouden van de ziel de bron van een nieuw geloof kan ontspringen. Dat is de authentieke, historische scheppingskracht die niet tot stand komt in een tijd van verbijstering, maar in een tijd van bescheidenheid waarin we tot onszelf kunnen komen.

Maieutiek 2016-8